

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پژوهشکده غرب‌شناسی و علم‌پژوهی

گروه فلسفه علم و فناوری

رساله دکتری رشته فلسفه علم و فناوری

بررسی مفهوم سلامت در عصر سایبر مبتنی بر مقومات تکنولوژیک این عصر

استاد راهنما:

دکتر علیرضا منجمی

استادان مشاور:

دکتر علیرضا منصوری

دکتر حمید نمازی

پژوهشگر:

سیدعلی هاشمی

مهرماه ۱۳۹۹

سپاسگزاری

از تمامی بزرگوارانی که در این نوشته به نحوی یاری گر بنده بوده اند، بویژه جناب دکتر منجمی که به عنوان استاد راهنما از ایشان بهره بردم کمال تشکر دارم.

علاوه بر این از اساتید گروه فلسفه علم و فناوری پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی که از ایشان واقعا بهره بردم متشکرم؛ جناب دکتر مقدم حیدری، جناب دکتر معین زاده، جناب دکتر منجمی و جناب دکتر منصوری.

همچنین از جناب دکتر نمازی و دکتر منصوری به جهت مشاوره‌های پرسودشان ممنونم.
امیدوارم ان شاء الله خداوند منان همواره یار و یاور ایشان باشد.

تقدیم نامہ:

این نوشتہ ناچیز و بی مقدار بہ روح بلند سردار دلہا

شہید سپہبد حاج قاسم سلیمانی

تقدیم می گردد

چکیده

مفهوم سلامت یکی از بنیادی‌ترین و اساسی‌ترین مفاهیم انسانی است که در حوزه‌های مختلف به شکل مستقیم و غیرمستقیم رویه‌ها و فعالیت‌های انسانی را راهبری و جهت‌مند می‌نماید. در این نوشتار سعی می‌شود این مفهوم در عصر سایبر مورد تحقیق قرار گیرد؛ برای این مهم، مفهوم سلامت در نسبت با مفهوم تکنولوژی مورد واکاوی قرار می‌گیرد؛ با این هدف، خوانشی خاص از سنت پدیدارشناسی هایدگری (و نه فلسفه هایدگر) موسوم به رویکرد تاریخمندی عصر محور مدنظر قرار گرفته و به واکاوی مفهوم سلامت در عصر سایبر پرداخته می‌شود؛ در این نوشتار در فصل دوم به واکاوی رویکرد تاریخمندی عصر محور در سنت هایدگری مبتنی بر تحولات تکنولوژیک خواهیم پرداخت و نقش تکنولوژی به مثابه مقوم عصر مبتنی بر آراء مامفورد مورد توجه قرار می‌گیرد؛ پس از آن به مقومات فنی و تکنولوژیک عصر سایبر به مثابه چهارمین عصر بشری اشاره خواهد شد و دلالت‌های متافیزیکی و به عبارت دقیق‌تر مختصات کرانمندی هستی‌شناختی عصر سایبر استخراج می‌گردد؛ در فصل سوم وضعیت وجودی انسان مبتنی بر مقومات تکنولوژیک عصر سایبر مورد توجه قرار می‌گیرد و دلالت‌های انسان‌شناسانه و به عبارت دیگر کرانمندی هستی‌شناختی انسان در عصر سایبر کشف و استخراج می‌گردد؛ در فصل چهارم مفهوم سلامت -مبتنی بر بدنمندی سایبری قوام یافته از تحولات تکنولوژیک- در عصر سایبر مورد توجه قرار گرفته و به نوعی نسبت سلامت و تکنولوژی در ضمن رویکرد تاریخمندی عصر محور مورد مذاقه قرار می‌گیرد و مختصات کرانمندی هستی‌شناختی مفهوم سلامت در عصر سایبر کشف و استخراج می‌گردد.

مدعای اصلی این پژوهش متضمن این مطلب است که مفهوم سلامت در عصر سایبر حائز کرانمندی هستی‌شناختی دیگری خواهد بود؛ در واقع سلامت در ضمن خوانشی خاص از سنت هایدگری موسوم به رویکرد تاریخمندی عصر محور در نسبت با مقومات تکنولوژیک عصر سایبر دچار تحولی شگرف می‌گردد و در این رساله سعی می‌گردد حتی المقدور به مختصات و ابعاد مختلف کرانمندی هستی‌شناختی سلامت در عصر سایبر پرداخته شود؛ از آنجایی که اکنون در مرحله گذار از عصر پیشاسایبری به عصر سایبری هستیم

این پژوهش سعی دارد با رویکردی آینده‌پژوهانه و پیش‌دستانه به واکاوی شروط و امکان هستی‌شناختی مفهوم سلامت در عصر سایبر پرداخته و زمینه‌ای را برای مطالعات بعدی فراهم نماید.

کلید واژه‌ها: سلامت، مقومات تکنولوژیک عصر سایبر، سایبورگ، توانمندسازی/درمان،
طبی‌سازی/طبی‌زدایی

فهرست مطالب

۹	۱- فصل اول: کلیات و مقدمات
۹	۱-۱- کلیات
۹	۱-۱-۱- مساله ی پژوهش
۱۱	۱-۱-۲- قلمرو پژوهش
۱۲	۱-۱-۳- اهمیت و ضرورت پژوهش
۱۳	۱-۱-۴- اهداف پژوهش
۱۳	۱-۱-۵- پرسشهای پژوهش
۱۴	۱-۱-۶- فرضیه های پژوهش
۱۵	۱-۱-۷- کاربرد پژوهش
۱۶	۱-۱-۸- پیشینه ی پژوهش
۱۹	۲- فصل دوم: عصر سایبری به مثابه عصری جدید (عصر چهارم بشری)
۱۹	۲-۱- مقدمه
۲۱	۲-۲- رویکرد تاریخی عصر محور نزد هایدگر
۲۵	۲-۳- واکاوی مقوله «عصر» در رویکرد تاریخنگاری عصر محور
۳۴	۲-۴- افراز اعصار بشری بر اساس دوره های تکنولوژی
۳۹	۲-۵- عصر سایبری به مثابه عصر چهارم بشری
۴۰	۲-۵-۱- ریشه شناسی واژه سایبر
۴۷	۲-۶- ابژه های فنی زمینه ساز عصر سایبری

۴۹	۲-۶-۱- هوش مصنوعی
۵۶	۲-۶-۲- ظهور ارتباطات شبکه‌های
۶۱	۲-۶-۳- تلفیق پذیری، ترکیب‌پذیری و متحد شدن
۶۵	۲-۶-۴- قابلیت ارتقاء یافتن همه چیز
۶۷	۲-۶-۵- ماهیت اطلاعاتی یافتن همه چیز
۶۸	۲-۶-۶- نزدیک شدن واقعیت عینی و مجازی به یکدیگر
۷۱	۲-۷- متافیزیک سایبری
۷۲	۲-۷-۱- عصر سایبر مبتنی بر نگاه مامفوردی
۷۶	۲-۷-۲- متافیزیک سایبری به مثابه متافیزیک تغییر
۸۰	۲-۷-۳- مختصات متافیزیک سایبری
۸۳	۲-۸- جمع‌بندی
۸۶	۳- فصل سوم: انسان در عصر سایبر
۸۶	۳-۱- مقدمه
۸۸	۳-۲- نسبت انسان و عصر
۹۰	۳-۳- بدنمندی نزد مرلوپونتی به مثابه کرانمندی انسان
۹۸	۳-۴- نسبت انسان و تکنولوژی مبتنی بر آراء دون آیدی
۹۹	۳-۴-۱- خصیصه های اصلی طرح فکری-فلسفی آیدی
۱۰۵	۳-۴-۲- بررسی کرانمندی انسان در ضمن تحلیل تکنولوژی مبتنی بر نگاه آیدی
۱۱۲	۵-۳- دانا هاراوی و مفهوم سایبورگ

- ۳-۶- انسان در عصر سایبر ۱۲۱
- ۳-۶-۱- بدنمندی اطلاعاتی ۱۲۳
- ۳-۶-۲- بدنمندی شبکه ای ۱۲۴
- ۳-۶-۳- بدنمندی هوشمند ۱۲۶
- ۳-۶-۴- بدنمندی ترکیب شونده، تلفیق شونده و متحد شونده: سایبورگ ۱۲۹
- ۳-۶-۵- بدنمندی ارتقاء یابنده ۱۳۱
- ۳-۶-۶- بدنمندی امتداد یافته در جهان های مجازی ۱۳۳
- ۳-۷- مختصات بدنمندی (یا کرانمندی انسانی) در عصر سایبر ۱۳۴
- ۳-۷-۱- تنوع و تکثر تیپولوژی بدنمندی ها و حرکت به سمت شخصی شدن ۱۳۵
- ۳-۷-۲- سیوروت و تطوّر مداوم بدنمندی انسانی ۱۳۶
- ۳-۷-۳- تعیین یافتن بدنمندی در ضمن شبکه ۱۳۷
- ۳-۷-۴- انسان به مثابه موجودی ترکیبی (سایبورگ) ۱۳۷
- ۳-۷-۵- امکان ارتقا و بازپیکربندی بدنمندی انسانی ۱۳۷
- ۳-۷-۶- امتداد یافتن چندجهانی بدنمندی انسان با حضور در جهان های مجازی ۱۳۸
- ۳-۷-۷- هوشمند شدن بدنمندی انسانی ۱۳۸
- ۳-۷-۸- بازتقویم و سیوروت نظام مقولات انسانی ۱۳۸
- ۳-۷-۹- فراروی از دوگانه انگاری های طبیعت گرایانه ۱۳۹
- ۳-۷-۱۰- لزوم بازنگری کل علوم انسانی ۱۳۹
- ۳-۸- جمع بندی ۱۳۹

۱۴۲.....	۴- فصل چهارم: سلامت در عصر سایبر.....
۱۴۲.....	۴-۱- مقدمه
۱۴۹.....	۴-۲- فلسفه پزشکی در پرتو تاریخمندی عصرمحور
۱۵۲.....	۴-۳- مفهوم سلامت به مثابه مفهومی پایه ای در پزشکی
۱۵۳.....	۴-۴- نسبت مفهوم سلامت و بیماری نزد پزشکان
۱۵۵.....	۴-۴-۱- مدل ایده آل: سلامت به مثابه بیمار نبودن
۱۵۶.....	۴-۴-۲- مدل کل گرا: سلامت به مثابه چیزی بیش از بیمار نبودن
۱۵۷.....	۴-۴-۳- مدل پزشکی: بیماری به مثابه چیزی بیش از سالم نبودن
۱۵۸.....	۴-۴-۴- مدل انفصالی
۱۶۱.....	۴-۵- نسبت وثیق مفهوم سلامت و طبیعت
۱۶۴.....	۴-۶- مفهوم سلامت در یونان باستان
۱۶۵.....	۴-۶-۱- مفهوم سلامت نزد گادامر: بازیابی افلاطون
۱۶۸.....	۴-۶-۲- اندازه مناسب: طبیعت به مثابه قانون اصلی
۱۷۱.....	۴-۶-۳- سلامت به مثابه ی مفهومی کل گرا
۱۷۹.....	۴-۷- مفهوم سلامت در رویکرد تاریخمندی عصر محور
۱۸۳.....	۴-۷-۱- سلامت و تکنولوژی
۱۸۴.....	۴-۷-۲- فرآیند طبی سازی/طبی زدایی ضمن عصر
۱۸۷.....	۴-۷-۳- نسبت سلامت و بدنمندی تکنولوژیک
۱۸۸.....	۴-۷-۴- دوگانه توانمندسازی و درمان

- ۱۹۶ ۴-۷-۵ چالش اخلاقی توانمندسازی یا ارتقاء انسان
- ۲۰۰ ۴-۸ سلامت در عصر سایبر
- ۲۰۱ ۴-۸-۱ سلامت و سایبرنتیک
- ۲۰۱ ۴-۸-۲ سلامت و مختصات متافیزیکی عصر سایبر
- ۲۰۴ ۴-۸-۳ سلامت و بدنمندی عصر سایبر
- ۲۱۰ ۴-۸-۴ سلامت و مقومات تکنولوژیک عصر سایبر
- ۲۲۸ ۴-۹ مختصات کرانمندی سلامت در عصر سایبر
- ۲۲۸ ۴-۹-۱ تنوع و تکثر مفهوم سلامت و حرکت به سمت شخصی شدن
- ۲۲۹ ۴-۹-۲ تطور و سیالیت مفهوم سلامت
- ۲۲۹ ۴-۹-۳ عدم تعینپذیری مفهوم سلامت
- ۲۲۹ ۴-۹-۴ بازتقویم نظام مفاهیم پایه پزشکی
- ۲۳۱ ۴-۹-۵ تعین مفهوم سلامت در ضمن عصر مبتنی بر فرآیند طبی سازی/طبی زدایی
- ۲۳۱ ۴-۹-۶ پررنگ شدن فرآیند مهندسی در پزشکی و فرآیند درمان
- ۲۳۱ ۴-۹-۷ تشخیص سلامت به مثابه فرآیند post
- ۲۳۲ ۴-۹-۸ تعین مفهوم سلامت در ابعاد سه گانه
- ۲۳۲ ۴-۹-۹ سلامت افراد به مثابه سلامت پروفایل ها
- ۲۳۲ ۴-۹-۱۰ ماهیت شبکه ای یافتن سلامت
- ۲۳۳ ۴-۹-۱۱ شکل گیری سامانه های پزشکی خودیادگیرنده مبتنی بر هوش مصنوعی

۱۲-۴-۹- شکل‌گیری سامانه تولید علم در پزشکی مبتنی بر تحلیل کلان‌داده‌ها	۲۳۴
۱۳-۴-۹- شکل‌گیری اکوسیستم هوشمند به مثابه پلتفرم غیرقابل حذف معطوف به سلامت	۲۳۴
۱۴-۴-۹- طبیعت سایبری جایگزین طبیعت ارسطویی	۲۳۵
۱۵-۴-۹- توانمندسازی پی در پی	۲۳۶
۱۶-۴-۹- سلامت و واقعیت مجازی	۲۳۶
۱۷-۴-۹- تلفیق رویه‌های پزشکی با یکدیگر	۲۳۷
۱۸-۴-۹- فرارفتن مفهوم سلامت از متعلق انسانی	۲۳۸
۱۹-۴-۹- اقتضاء بحران‌های انسانی در عصر سایبر در ضمن گونه‌ای کمی‌گرایی افراطی ..	۲۳۹
۲۰-۴-۹- سلامت به مثابه مقوم اصلی عصر سایبر	۲۳۹
۱۰-۴- جمع‌بندی	۲۴۰
۵- نتیجه‌گیری	۲۴۲
منابع و مأخذ	۲۴۹
منابع و مراجع فارسی	۲۴۹
منابع و مراجع انگلیسی	۲۵۰

کلیات

فصل اول: کلیات و مقدمات

1-1- کلیات

1-1-1- مساله ی پژوهش

مفهوم «سلامت» یکی از پایه‌ای‌ترین و پُراهمیت‌ترین مفاهیم در طول اعصار مختلف برای عموم مردم و همچنین نزد متفکرین بوده است و همگان در شیوه و سبک زندگی خودشان گونه‌ای از مفهوم «سلامت» را به شکل صریح و یا غیرصریح، آگاهانه و یا ناآگاهانه مبنای تلاش‌های فردی و اجتماعی خود قرار داده‌اند.

این مفهوم در طول تاریخ متأثر از تحولات فرهنگی-اجتماعی-تکنولوژیک دچار تطورهایی شده است؛ به طور قطع یک از عوامل زمینه‌ساز تعیین مفهوم «سلامت» در دوره‌های گوناگون، تحولات تکنولوژیک است. با ظهور عصر سایبر مبتنی بر مقومات فنی و تکنولوژیک این عصر و تقویم انسان به مثابه سایبورگ که در ضمن این تحولات به وقوع می‌پیوندد شاهد یک جهش و یا به عبارتی یک دگرگونی شگرف در حوزه انسان‌شناسی و مفاهیم پایه انسانی مانند «سلامت» خواهیم بود.

در عصر سایبر مبتنی بر وضعیت وجودی خاص انسان به مثابه سایبورگ دوگانه‌های فراوانی که مقوم تفکر غرب مدرن است درنور دیده خواهد شد (دنا هاراوی؛ دوگانه‌هایی مانند ذهن/بدن، من/دیگری، فیزیکی/غیرفیزیکی، انسان/حیوان، انسان/ماشین، مرد/زن، واقعیت/ظاهر، حقیقت/خیال و ...) که از آن جمله می‌توان به دوگانه‌های سلامت/بیماری، توانمندسازی/درمان، درمان/پیشگیری، بیماری/معلولیت و ... در حوزه پزشکی اشاره کرد؛ در واقع این عصر مولد گونه‌ای خاص از انسان است که به توانمندی‌های جدیدی دست می‌یابد و در اثر این دگرگونی‌ها «هستی» و «انسان» به گونه‌ای دیگر تقویم می‌گردند (هایم و هاراوی متأثر از هایدگر: در نسبت هستی و زمان) و مفاهیم و دوگانه‌های از پیش تعریف شده دوران مدرنیسم نیازمند بازنگری و تجدیدنظر هستند. باید خاطر نشان کرد که اساس این تحولات

هستی‌شناسانه است و نباید آن را به معرفت‌شناختی یا روش‌شناختی تقلیل داد؛ (هایم و هاروی متأثر از هایدگر: در نسبت هستی و زمان) در واقع ما با جهان دیگری و با انسان دیگری مواجه خواهیم بود و این انسان تعیین یافته در این زیست جهان تکنولوژیک در یک سیر تدریجی-تطویری (تکاملی) به این منزل رسیده^۱ و زمینه احیاء متافیزیک و پرسش‌های بنیادینی که اساساً فلسفه متکفل آن است را فراهم آورده است. (هایم)

حضور پروتزه‌های مختلف در بدن انسان و تلفیق ارگان با ماشین و نزدیک شدن هر چه بیشتر این تکنولوژی‌ها به سیستم اطلاعاتی-عصبی-مغزی بدن انسان و حرکت به سمت سایبورگ و تقویم بدن اطلاعاتی و بدن واقعیت مجازی، مسائل و پرسش‌های فراوانی را به وجود آورده است؛ به عنوان نمونه برخی از متفکرین انسان را اساساً یک شبه کامپیوتر و یک سیستم اطلاعاتی از جنس گوشت و خون پنداشته که می‌توان اجزاء آن را با بهره‌گیری از تکنولوژی‌های جدید ارتقا و یا حتی اصلاح کرد؛ (هاروی) بر فرض مثال اگر بتوانیم انسان را به کمک پروتزهایی به توانمندی حافظه بدون فراموشی برسانیم که هیچ چیز ولو جزئیات را فراموش نکند، آیا این موجود جدید همان انسان قبلی است؟ در این صورت عینیت انسان به چیست؟ چه مقدار از انسان تبدیل به ماشین شود و یا تعویض گردد ما دیگر با انسان معهود مواجه نیستیم؟ و یا اینکه اساساً قوام وجود انسانی به چیست؟ و البته امتداد همین مسائل بنیادین و سئوالات دیگری را می‌توان معطوف به موضوع این رساله یعنی مفهوم «سلامت» بسط داد؛ به عنوان نمونه اگر کسی عینک‌اش دچار خرابی شود آیا این انسان دارای وضعیت «سلامت» محسوب می‌شود؟ اگر فردی پروتز زانویش دچار اختلال عملکرد گردد می‌توان این اختلال را به سلامت فرد مرتبط دانست؟ و یا اینکه اگر کسی که دارای باطری قلب است و آن دچار اختلال شود عدم عملکرد این ماشین، انسان را از وضعیت سلامت خارج می‌کند؟ به طور کلی تا چه میزان مفهوم «سلامت» در عصر سایبورگ می‌تواند با تعریف زیست‌شناسانه خود ادامه حیات دهد و سلامت را مفهومی مبتنی بر درست عمل کردن ارگان‌های طبیعی (و نه ماشین‌های ملحق شده به بدن) تعریف کند؟ و ...

^۱ انسان منتزع از زیست جهان در واقع تقلیلی از انسان است و انسان واقعی در شبکه‌ای متعامل از روابط اجتماعی-تکنولوژیک حضور دارد و نمی‌توان آن را صرفاً به ساحت فردی یا فیزیکی صرف تقلیل داد (هاروی)

از طرفی در این عصر مصادیق فراوانی که امروز ذیل مفهوم بیماری تلقی می‌شوند دیگر بیماری محسوب نمی‌شوند و از طرف دیگر بسیاری از وضعیت‌هایی که به علت درمان ناپذیری بیماری محسوب نمی‌شدند در این عصر بیماری محسوب شده و درمان پذیر می‌گردند؛ به عنوان نمونه پدیده‌ی ناشنوایی در این عصر با کاشت پروتزهایی در گوش از طبقه «معلولیت» خارج شده و به طبقه «بیماری» منتقل گردیده است و متأثر از این تحولات مفاهیم پایه‌ای مثل جراحی، معلولیت، بیماری و بویژه سلامت تغییر کرده و نیازمند بازتعریف هستند و مبتنی بر این تعاریف پایه جدید که در ربط وثیق با یکدیگر قرار دارند می‌بایست نظام پزشکی جهانی تغییرات و اصلاحات لازم را اعمال نماید.

در این میان مفهوم سلامت از جایگاه ویژه‌ای در نظام مفاهیم پزشکی برخوردار است و به نحوی که می‌توان آن را بنیادی‌ترین مفهوم در حوزه پزشکی قلمداد نمود؛ در واقع بدون فهم دقیق مفهوم «سلامت» و مفاهیم مرتبط به شکل صحیح و منظومه‌ای، در عصر سایر امکان تقویم نظام بایسته سلامت و ارائه‌ی برنامه‌ای به جهت افزایش سلامت افراد جامعه میسر نخواهد بود.

۱-۱-۲- قلمرو پژوهش

برای پرداختن به مقوله «سلامت» در عصر سایر به سه قلمرو پژوهشی خواهیم پرداخت؛ در واقع این رساله از تقاطع سه قلمرو پژوهشی نضج می‌یابد.

۱-۱-۲-۱- فلسفه تکنولوژی یا عصرشناسی مبتنی بر تحولات تکنولوژیک

اولین قلمرو پژوهشی این رساله فلسفه تکنولوژی است؛ فلسفه تکنولوژی یکی از مطالعات مورد توجه متفکرین و روبه‌رشد است؛ در واقع متفکرین مختلف سعی کردند از منظرهای مختلف به تکنولوژی بپردازند؛ در این نوشتار گونه‌ای خاص از فلسفه تکنولوژی در نسبت با رویکرد تاریخمندی عصرمحور (فلسفه تاریخ) مورد تأکید قرار خواهد گرفت؛ تکنولوژی در این رویکرد از طرفی امری تاریخمند و درون عصری است و از طرف دیگر به مثابه مقوم عصر تاریخی متجلی است؛ پرداختن به تکنولوژی به مثابه مقوم اعصار تاریخی که در نگاه امثال مامفورد شاید بتوان ردی از آن جست دلالتهای فراوانی برای فلسفه تکنولوژی دارد که در فصل دوم این نوشتار به این موضوع پرداخته می‌شود.

۲-۱-۱-۲- انسان شناسی یا سایبورگ شناسی

دومین قلمرو پژوهشی این رساله انسان شناسی است؛ در این حوزه انسان در نسبت با تکنولوژی و در ضمن رویکرد تاریخمندی عصرمحور مورد مطالعه قرار می‌گیرد؛ هر عصری به عنوان بستری وجودی تمهیدگرِ ابژه‌ها (اعم از انسانی و غیرانسانی) به شکل درون عصری است؛ در فصل سوم این نوشتار به بررسی انسان در عصر سایبر و به عبارتی سایبورگ خواهیم پرداخت و دلالت‌های انسان‌شناسانه عصر سایبر را مورد مطالعه قرار خواهیم داد.

۳-۱-۱-۲- فلسفه پزشکی یا سلامت پژوهی

سومین قلمرو پژوهشی این رساله فلسفه پزشکی یا سلامت‌پژوهی است؛ در این عرصه به مفهوم سلامت و نسبت آن با تکنولوژی در ضمن رویکرد تاریخمندی عصرمحور پرداخته می‌شود؛ "فلسفه‌ی مضاف" در ضمن رویکرد تاریخمندی عصرمحور معنا و قواره‌ای جدید می‌یابد و گونه‌ای مطالعه‌ی پدیدارشناسانه مبتنی بر مفهوم «کرانمندی» (معنای چهارم و بنیادین از هستی نزد هایدگر) معطوف به متعلق آن فلسفه مضاف را تجویز می‌نماید؛ در فصل چهارم این نوشتار مفهوم سلامت در عصر سایبر مورد بررسی قرار خواهد گرفت و معنای جدیدی از فلسفه پزشکی در پرتو رویکرد تاریخمندی عصر محور ارائه شده و مختصات کرانمندی هستی‌شناختی معطوف به مفهوم سلامت در عصر سایبر کشف و استخراج می‌گردد.

۳-۱-۱-۳- اهمیت و ضرورت پژوهش

مفهوم سلامت از مهمترین موقولات انسانی است که در عرصه‌های مختلف به شکل مستقیم و غیرمستقیم حضور دارد؛ این مفهوم در تعیین‌یافتن روندهای نظری-اجرایی و همچنین سبک زندگی بشر شأن ویژه‌ای دارد و تقریباً همه امورات ما از بدو تولّد تا هنگام مرگ را به نحوی تحت تأثیر قرار می‌دهد. مفهوم سلامت صرفاً در علوم پزشکی و نظامات سلامت حائز نقش تعیین‌کننده نیست؛ بلکه عمده‌ی علوم مهندسی، علوم انسانی و حتی علوم طبیعی و مباحث دینی را جهت‌مند می‌نماید.

در سال‌های نه چندان دوری شاهد انقلاب سایبری و تحقق عصر سایبری (به مثابه چهارمین عصر بشری) مبتنی بر تحولات تکنولوژیک خواهیم بود؛ در این عصر تحولاتی بنیادین از جنس هستی‌شناختی

مبتنی بر مقومات فنی عصر سایبر به وقوع می‌پیوندد؛ این تحول آنچنان بنیادین است که نظام مفاهیم متافیزیک بازتقویم خواهند شد؛ امتداد این تحول هستی‌شناختی در عرصه‌های روپین‌تر مانند معرفت‌شناختی، معناشناختی، انسان‌شناختی، ارزش‌شناختی و ... تا سبک زندگی کاملاً قابل‌پیگیری و ردیابی است و هر گونه بی‌توجهی به این تحول هستی‌شناختی در ضمن عصر سایبر موجب ناکارآمدی و غیرواقعی شدن رویه‌های نظری-عملی روپین‌تر خواهد بود.

لذا ضروری است که با توجه به اهمیت علم پزشکی و جایگاه ویژه مفهوم سلامت در این دانش بشری (و رویه‌های علمی-عملی مرتبط)، به بررسی مفهوم «سلامت» در عصر سایبر بپردازیم و حدود و ثغور این مفهوم را اندر نسبت با امر تکنولوژیک (تکنولوژی‌های مقوم عصر سایبر) مورد مذاقه و بررسی قرار دهیم.

۴-۱-۱- اهداف پژوهش

این پژوهش پنج هدف ذیل را که به‌نحوی در راستای یکدیگر قرار دارند، دنبال می‌کند:

- ارائه چارچوبی برای فلسفه تکنولوژی در ضمن تاریخمندی عصر محور مبتنی بر سنت پدیدارشناسی هایدگر
- استخراج و کشف مقومات تکنولوژیک عصر سایبر
- استخراج و کشف مختصات متافیزیکی عصر سایبر (مختصات کرانمندی هستی‌شناختی عصر سایبر)
- استخراج و کشف دلالت‌های انسان‌شناختی عصر سایبر (مختصات کرانمندی هستی‌شناختی انسان در عصر سایبر)
- استخراج و کشف مختصات مفهوم سلامت در عصر سایبر (مختصات کرانمندی هستی‌شناختی مفهوم سلامت در عصر سایبر)

۵-۱-۱- پرسش‌های پژوهش

پرسش‌های اصلی این پژوهش عبارتند از:

- فلسفه تکنولوژی در ضمن رویکرد تاریخمندی عصر محور (نگرشی در فلسفه تاریخ) چه تقرّر و تعیینی دارد؟

- مقومات تکنولوژیک عصر سایبر چه هستند؟
- مختصات متافیزیکی عصر سایبر چه تقرّر و تعینی دارد؟
- دلالت‌های انسان شناختی عصر سایبر چگونه است؟ مختصات کرانمندی هستی‌شناختی انسان در عصر سایبر چگونه خواهد بود؟
- مختصات کرانمندی هستی‌شناختی مفهوم سلامت در عصر سایبر چه تقرّر و تعینی دارد؟

پرسش‌های فرعی این پژوهش عبارتند از:

- بازسازی عصر چهارم بشری (عصر سایبر) در دستگاه مامفوردی چه تقرّر و تعینی دارد؟
- "متافیزیک تغییر" متضمن چه معنایی است؟
- عصر سایبر چگونه زمینه فرارفتن از دوگانه‌های عصر مدرن را فراهم می‌آورد؟
- "فلسفه مضاف" در ضمن تاریخمندی عصرمحور چه تقرّر و تعینی دارد؟

۶-۱-۱- فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌های ذیل در فرآیند پژوهش می‌توانند دچار تدقیق، تکمیل، تغییر شوند و یا اساساً کنار گذاشته شوند:

- فلسفه تکنولوژی دارای نظرگاه‌ها و معانی مختلف است؛ یک نظرگاه از فلسفه تکنولوژی می‌تواند با مبتنی بر آموزه‌ای فلسفه تاریخی منبعث از سنت پدیدارشناختی هایدگری (و نه فلسفه هایدگری) مورد توجه قرار گیرد؛ در این نگاه به تکنولوژی، فلسفه تکنولوژی در ربط وثیقی با فلسفه تاریخ فهم می‌شود؛ در این نگاه، تاریخ مشتمل است از عصرهای تاریخی که به شکل عصر عصر مبتنی بر تحولات تکنولوژیک قوام می‌یابد؛ تکنولوژی‌ها مقوم این اعصار هستند و کرانمندی هستی‌شناختی این عصرها را تقویم می‌نماید.
- مبتنی بر تاریخمندی عصرمحور تکنولوژی شأنی بسیار بنیادین می‌یابد، به نحوی که حتی مقولات متافیزیکی مبتنی تحولات تکنولوژی در ضمن عصر تعین یافته و باز تقویم می‌گردند؛ در این نگاه، اعصار به مثابه بستر وجودی و شرط پیشین هستی‌شناختی ابژه‌های درون عصری حضور می‌یابند و همه ابژه‌ها (اعم از انسانی و غیرانسانی) در ضمن کرانمندی هستی‌شناختی عصر امکان "هستن" و وجود می‌یابند.
- عصر سایبر مبتنی بر مقومات تکنولوژی این عصر در زمانی نه چندان دور در حال محقق شدن است؛ این مقومات عبارتند از:

- ۱) هوش مصنوعی
 - ۲) شبکه
 - ۳) تلفیق‌پذیری، ترکیب‌پذیری و متحد شدن
 - ۴) قابلیت ارتقاء یافتن همه چیز
 - ۵) ماهیت اطلاعاتی یافتن همه چیز
 - ۶) نزدیک شدن واقعیت عینی و مجازی به یکدیگر
- انسان در عصر سایبر حائز ویژگی‌های جدیدی می‌گردد و بدنمندی به معنای در-جهان-بودن انسان در عصر سایبر به گونه‌ای دیگر بازتقویم می‌شود؛ انسان در این عصر مبتنی بر تحولات تکنولوژی در قواره‌ای دیگر بر ما رخ می‌نماید و نظام نیازها، نظام توانمندی‌ها، نظام انتخاب‌ها و غایات، نظام بیم‌ها و امیدها و نظام آلام و لذائذ او به گونه‌ای دیگر بازتقویم می‌شود؛ این تحول در انسان مستلزم تحول بنیادین در علوم انسانی خواهد بود؛ زیرا که موضوع این علوم یعنی «امر انسانی» به لحاظ هستی‌شناختی متطور شده است.
 - مفهوم سلامت به عنوان بنیادین‌ترین مفهوم در نظام مفاهیم پایه پزشکی اندر نسبت با مقومات تکنولوژیک در عصر بازتقویم شده و حائز ویژگی‌های هستی‌شناختی درون عصری خاص می‌گردد؛ مفهوم سلامت (و همچنین دیگر مفاهیم پایه پزشکی) که یک مفهوم موازنه‌ای و تعین-یابنده در ضمن بافت است در عصر سایبر مبتنی بر بدنمندی انسان در عصر سایبر (یا همان بدنمندی سایبورگی) بازتقویم شده و رویه‌های نظری-عملی پزشکی را به گونه‌ای دیگر سامان می‌بخشد.

۷-۱-۱- کاربرد پژوهش

با توجه به حضور ما در مرحله گذار و ماقبل عصر سایبر، موضوع این نوشتار یعنی «سلامت سایبری» از وجه کاربردی فوق‌العاده‌ای برخوردار است؛ اهمیت مفهوم سلامت در عصر سایبر و نسبت آن با تکنولوژی و جهت‌دهی مفهوم سلامت به جریان‌های تکنولوژی از موضوعات کاربردی هستند که جزء مسائل انضمامی-عینی حال حاضر مطالعات در سطح کشور و جهان است؛ این پژوهش می‌تواند بستری را برای پژوهش‌های بعدی در حوزه‌ها و موضوعات خردتر فلسفه پزشکی که در آینده‌ای نزدیک با آن‌ها مواجه خواهیم بود را فراهم نماید و به عنوان پیش‌درآمدی، زمینه مواجهه پیش‌دستانه و آینده‌پژوهانه با نظام مفاهیم پایه پزشکی مبتنی بر تحولات تکنولوژیک در عصر سایبر را تمهید نماید.

۸-۱-۱- پیشینه ی پژوهش

منبع مستقیمی برای این پژوهش یافت نشد؛ ولی در ادامه به برخی منابع غیرمستقیم که در این نوشتار از آن‌ها بهره گرفته شد اشاره می‌شود

• کتاب «مانیفست سایبرگ: فمینیسم در روابط اجتماعی علم و فن‌آوری»^۲ از دانا هاراوی

در این کتاب مفهوم سایبرگ مورد تحلیل فلسفی قرار می‌گیرد؛ سایبرگ به عنوان مفهومی که بسیاری از دوگانه‌های عصر مدرن را به هم می‌ریزد و موجب تقویم انسان به گونه‌ای دیگر می‌گردد؛ در واقع هاراوی عصر سایبرگ را عصر پسادوگانه انگاری و مفهوم‌سازی های دوران مدرن می‌داند و اصرار دارد با تحولات تکنولوژیک که اوج آن در متحد شدن انسان با ماشین در سایبرگ به مدد تکنولوژی فضای مجازی خواهد بود دوگانه‌هایی مثل انسان/ماشین، امر طبیعی/امر مصنوعی، انسان/حیوان، نفس/بدن، حقیقت/توهم، ... به هم می‌ریزند و ما نیازمند به بازتعریف این مفاهیم پایه انسانی هستیم.

• متافیزیک واقعیت مجازی^۳ از مایکل هایم

مایکل هایم در این کتاب مبتنی بر دستگاه پدیدارشناختی هایدگری سعی می‌کند که واقعیت مجازی که تجلی بلوغ یافته‌ای از فناوری‌های اطلاعات است را مورد بررسی قرار داده و نشان دهد که چگونه این تحول تکنولوژیک موجب قوام یافتن جهان دیگر و بالتبع انسان دیگری در این جهان است؛ اصرار او بر هستی‌شناختی بودن این تحولات (نه معرفت‌شناختی و روش‌شناختی) الزاماتی همچون متافیزیک تغییر و احیاء متافیزیک در این عصر را به همراه دارد.

• مقاله سایبرگ و فناوری توانمندسازی^۴

در این مقاله به سیر تحول به کارگیری ماشین‌ها در بدن انسان در علم پزشکی پرداخته شده و نشان می‌دهد که ماشین‌ها با نزدیک شدن به شبکه‌های عصبی-مغزی، به ساحت‌های انسانی‌تر انسان نزدیک

^۲ "A Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century" (1985)

^۳ The metaphysic of virtual reality

^۴ Cyborgs and Enhancement Technology

و نزدیکتر می‌گردند که این خود زمینه تحول در مفهوم سلامت و نظامات سلامت و بهداشت را فراهم می‌آورد.